

ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ЗАСТОСУВАННЯ МЕДІАЦІЇ ПРИ ВИРІШЕННІ ПУБЛІЧНО-ПРАВОВИХ СПОРІВ

ТОКАРЕВА Ксенія Сергіївна - кандидат юридичних наук, докторантка
Національного авіаційного університету

<https://orcid.org/0000-0001-5705-5211>

УДК 342.127.15

DOI 10.32782/LAW.2020.3.30

В статье освещаются основные аспекты обеспечения эффективности применения медиации в сфере публично-правовых отношений. Указано, что сейчас в Украине уже реализуются некоторые шаги по эффективному развитию медиации в публично-правовых спорах. Определены, что субъектами осуществления таких мероприятий выступают преимущественно государство и инициативные группы медиаторов. Предложено рассматривать возможность обеспечения эффективности применения медиации при разрешении публично-правовых споров на двух уровнях: соблюдение участниками конкретной процедуры медиации основных принципов медиационного процесса, обусловленных его природой, и деятельность субъектов административно-правового регулирования медиации, что выражается в использовании определенных средств, направленных на обеспечение ее нормального развития как социально-правового института. Выделены основные средства по обеспечению эффективности медиации при разрешении публично-правовых споров.

Ключевые слова: медиация, альтернативное разрешение споров, публично-правовой спор, эффективность, административно-правовое обеспечение, административно-правовое регулирование.

Постановка проблеми

Сфера публічно-правових відносин є складною через специфіку взаємодії її суб'єктів. Вона характеризується об'єктивно високим потенціалом конфлік-

тності, де медіація як альтернативний спосіб врегулювання конфліктів сприятиме взаємодії між органами публічної адміністрації та громадянами. Неврегульованість медіації на законодавчому рівні зумовлює актуальність дослідження чинників та засобів, які впливають на забезпечення ефективності її застосування при вирішенні публічно-правових спорів.

Стан дослідження проблеми

Питання впровадження медіації в Україні та адміністративно-правового забезпечення її ефективності і належного функціонування стали предметом праць багатьох вітчизняних та зарубіжних науковців, а саме Є. Бородіна, Н. Мазаракі, Н. Боженко, С. Корінного, Я. Любченка, Д. Єлісеєва, Т. Шинкар, І. Ясиновського, О. Сидельнікова та інших.

Метою статті є визначення основних засобів щодо забезпечення ефективності застосування процедури медіації при вирішенні спорів, які виникають у сфері публічно-правових відносин.

Виклад основного матеріалу дослідження

Комплексний та системний розвиток медіації, який отоплюватиме усі сторони функціонування сфери публічного управління, є необхідним на різноманітних рівнях. Історична база зарубіжного та вітчизняного досвіду регулювання суспільних

відносин дає можливість розглядати медіацію як новий напрям забезпечення стійкості соціальних систем, а використання її механізмів свідчить про високу інституційну розвиненість суспільства. Це пов'язано з тим, що медіація забезпечує розв'язання конфліктних ситуацій між суб'єктами публічного управління: органами державної влади та місцевого самоврядування, інститутами громадянського суспільства та бізнес-структурами [1, с. 39].

Медіація у сучасному її вигляді виникла як елемент системи альтернативного вирішення спорів, тобто системи гнучких допоміжних та альтернативних традиційному судочинству способів вирішення спорів. Однак, у світовій практиці процедуру медіацію все частіше визначають не як альтернативний, а як ефективний спосіб вирішення спорів. Ефективність медіації є доведеною на практиці, що зумовлює її стрімке поширення у світі. На сьогодні існує система міжнародно-правових актів, які покликані сприяти поширенню медіації та допомагати державам впроваджувати її до національних правових систем з метою її належного функціонування та високої результативності. Україна не є виключенням та як член Ради Європи і з врахуванням процесів європейської інтеграції також набуває зобов'язань щодо застосування медіації [2].

Щодо загального поняття медіації, то існують певні проблеми визначення єдиного універсального та стійкого тлумачення. Це пояснюється, насамперед, неформальністю та гнучкістю процедури медіації, що сприяє появі її нових моделей, форм та видів, які відрізняються статусом роллю медіатора, рівнем самостійності сторін, ступенем інтеграції її до судової системи тощо. Водночас вітчизняна правова наука містить чимало напрацювань в окресленому напрямі. Так, В. Ю. Приходько, вважаючи, що після винесення судового рішення сторони спору не знаходять взаєморозуміння, розглядає медіацію як ефективний вид альтернативного врегулювання спорів, метод вирішення спорів із залученням посередника (медіатора), який допомагає сторонам конфлікту вирішити ситуацію таким чином, аби вони

самостійно змогли обрати такий варіант вирішення, який би задовольняв інтереси і потреби усіх учасників конфлікту [3, с. 743].

С. В. Бабанін розуміє під медіацією позасудове врегулювання спору за участю нейтральної сторони – медіатора (посередника), який шляхом ведення переговорів зі сторонами спору досягає прийняття цими сторонами взаємовигідного для них рішення [4, с. 4].

Н. М. Мазаракі називає медіацію одним із перспективних напрямів розвитку системи альтернативних методів вирішення спорів та тлумачить її як процедуру, де медіатор на засадах нейтральності та конфіденційності стосовно суті спору систематично сприяє комунікації між сторонами конфлікту або спору для досягнення взаємоприйняттого розв'язання конфлікту або вирішення спору [5, С. 94-95]. На думку Н. Бондарчук та А. Бугайчук, медіація, маючи на меті пошук рішення, є одним із різновидів альтернативного судочинства, сутність якого полягає у залученні третьої, нейтральної, сторони до певного конфлікту з метою сприяння спільному віднаходженню шляхів розв'язання даного конфлікту, оптимальних та прийнятних для усіх його сторін [6, с. 209]. Н. В. Боженко вважає, що медіація – це добровільний процес, під час якого третя особа, яка має бути безсторонньою, допомагає сторонам вирішити спір; незалежна третя сторона-медіатор з відповідною кваліфікацією, знаннями та досвідом керує процесом перемовин і допомагає сторонам спору знайти взаємовигідне рішення, де сторони самостійно приймають рішення щодо способу врегулювання спору, можуть безпосередньо впливати на її хід та результати, тоді як медіатор не може нав'язувати їм свою позицію [7, с. 10].

Ефективність застосування медіації при вирішенні спорів викликає певні сумніви в українському суспільстві. Варто погодитися з С. О. Корінним, який стверджує, що це пов'язано, насамперед, із особливостями концепції «відносин із владою», сформованої за радянських часів. У такій концепції наголошувалося на встановленні особливих процесуальних відносин між судом та іншими учасниками процесу, в яких суд є

абсолютно владним суб'єктом, що знаходиться над сторонами спору та відіграє активну роль у вирішенні спору при пасивній участі сторін. Водночас, ідеї примирення перебували в тіні правосуддя. Науковець розкриває сутність сучасної медіації в адміністративному процесі як особливого інституту права, якому властива внутрішня організація, взаємозв'язок юридичних норм, які у сукупності являють собою цілісну конструкцію, завдяки якій здійснюється регулювання правовідносин в адміністративному процесі між сторонами щодо вирішення їх публічно-правового спору шляхом залучення до цієї процедури медіатора в особі судді задля досягнення примирення сторін у справі [8, с. 11].

Окрім застарілих уявлень про можливості розв'язання конфліктів у суспільстві, стримуючими чинниками розвитку альтернативних способів вирішення спорів, в тому числі медіації, в Україні визначають високий рівень взаємної недовіри, особливості менталітету суспільства, недоліки законодавства, слабе висвітлення цієї теми у засобах масової інформації, пасивність судових органів та низький рівень розвитку правової культури в цілому [9, с. 208].

Загалом, під час визначення основних заходів щодо забезпечення ефективності медіації та її належного функціонування слід відштовхуватися від існуючих проблем та можливих ризиків її застосування. Недоліками медіації, які значно зменшують її потенційну ефективність при вирішенні спорів, є наступні положення:

– в медіації складніше бути впевненим в професіоналізмі медіатора, ніж у компетентності судді в судовому процесі, тим більше що медіатор повинен виступати як фахівець одночасно у кількох галузях, що загрожує поверховістю знань;

– більш сильні сторони отримують можливість нав'язувати свою точку зору слабким, оскільки медіація має менше процесуальних гарантій, ніж судовий розгляд;

– питання визначення алгоритму проведення медіації часто відносять до компетенції медіаторів та медіативних організацій, як наслідок – особи, які звертаються до медіації, можуть не мати жодного уявлення

про те, як повинна проводитися ефективна процедура посередництва, та змушені покладатися на встановлені організаціями медіаторів правила, щодо яких не здійснюється належного зовнішнього державного контролю якості;

– суттєва невизначеність порядку притягнення медіаторів до відповідальності за шкоду, заподіяну внаслідок здійснення ними своєї діяльності,

– механізм медіації в силу конфіденційності приховує від громадськості деякі спори, які мають або можуть мати соціально значущі наслідки [10, С. 14-15].

Передусім, слід вказати, що в Україні вже реалізуються певні заходи щодо ефективного розвитку медіації у публічно-правових спорах. Суб'єктами здійснення таких заходів виступають переважно держава та ініціативні групи медіаторів, які постійно співпрацюють з іноземними організаціями медіаторів та використовують зарубіжний досвід для впровадження цього інституту до вітчизняної правової системи. До них можемо віднести: формування самоврядування медіаторів, увагу держави до міжнародних договорів щодо медіації, законодавчу активність щодо створення закону про медіацію, впровадження інституту врегулювання спору за участю судді, організацію пілотних проектів використання медіації в адміністративних судах, створення та реалізацію навчальних програм з медіації на базі закладів вищої освіти та громадських організацій і об'єднань медіаторів.

З огляду на призначення та соціально-правову природу медіації, на нашу думку, засоби щодо забезпечення ефективності застосування медіації варто поділяти на два види:

– засоби, які впливають на ефективність конкретної процедури медіації між сторонами конкретного спору;

– засоби, які впливають на ефективність медіації як соціально-правового інституту.

Щодо засобів впливу на ефективність застосування медіації як конкретної процедури, то вони реалізуються безпосередньо учасниками медіації – сторонами спору та медіатором. У теорії відсутні єдині уявлен-

ня про чинники, які визначають ефективність процедури медіації при вирішенні конкретного спору. Зокрема, Н. В. Боженко вважає, що успішною медіація може бути лише у випадку участі в ній свідомих та добросовісних учасників врегулювання спору, психологічно готових до компромісу [7, с. 10].

Серед дослідників медіації існує також думка, відповідно до якої в успішному проведенні процедури медіації велику роль відіграє наявність у медіатора необхідних професійних якостей, одним з яких є вміння встановлювати контакт з кожною зі сторін конфліктної ситуації. Медіатор повинен володіти впливовістю, а саме бути здатним встановлювати довірчі відносини з учасниками конфлікту, і умінням позиціонувати себе так, аби усі сторони визнавали його авторитет та дослухалася до його слів. Крім цього, медіація ефективна за умов, якщо в майбутньому сторони бажають або можуть мати тісні ділові відносини, не зацікавлені в публічному розгляді; судові рішення у даній справі, швидше за все, буде оскаржено стороною, а рішення третейського суду не буде виконано добровільно; суперечка є досить складною і сторони виступають проти того, щоб спір було розглянуто в суді [11, С. 320-321]. Цю думку розділяє також В. С. Балух, який досліджуючи результативність медіації у податкових спорах, вказує, що успіх процедури залежить від спроможності медіатора спонукати сторони податкового спору до активного діалогу, залишаючись при цьому виключно спостерігачем за дотриманням сторонами регламенту та структурою процесу медіації [12, с. 33].

Процес медіації характеризується тим, що сторони спору, самостійно та добровільно беручи участь в процедурі врегулювання, спільними зусиллями виробляють можливі варіанти вирішення проблеми. Медіатор не приймає і не нав'язує учасникам процедури жодних готових рішень. Це є однією з необхідних умов для вироблення взаємоприйняттого, взаємовигідного та, водночас, реалістичного, тобто придатного до виконання, життєздатного рішення, що відповідає інтересам і потребам сторін спору. Нейтральність медіатора – ключо-

ва особливість процедури медіації. Робота медіатора полягає в тому, щоб створити умови, які б допомогли сторонам прояснити і усвідомити свої справжні інтереси і інтереси опонента. Тільки дотримуючись таких концептів можна розраховувати на кінцевий успіх медіації, оскільки рішення, самостійно знайдене учасниками конфлікту, згодом добровільно виконується ними в більшості випадків [13, с. 14].

Разом з цим ефективність медіації залежить не лише від здібностей та компетентності медіатора, а й від рівня правової культури сторін спору: усвідомлення ними переваг мирного пошуку варіантів виходу із конфліктної ситуації, наявність у них бажання зберегти нормальні відносини, враховуючи усі репутаційні ризики, комунікативної компетентності учасників спору тощо.

Н. А. Мазаракі вважає, що ефективність процедури медіації залежить від правильної оцінки медіабельності спору [5, с. 200]. Медіабельність спору слід розуміти як його характеристику, наявність якої дозволяє застосувати до нього процедуру медіації, якщо такого застосування прагнуть сторони цього спору. Медіабельність спору включає в себе як суб'єктивні, так і об'єктивні фактори. Об'єктивні фактори, зазвичай, відображаються у законодавчих актах, які встановлюють сферу застосування медіації у конкретних категоріях правових спорів. Тоді як суб'єктивними факторами є бажання сторін вирішити спір шляхом переговорів із залученням нейтрального посередника та їх готовність до знаходження консенсусу. Немедіабельність спору може бути пов'язана із тим, що сторони заздалегідь переконані в тому, що звернення до медіатора не принесе бажаного результату. Такі установки можуть бути засновані в тому числі на небажанні сторін обговорювати виниклі між ними проблеми шляхом переговорів. Для успішного проведення медіації головною умовою є взаємне бажання сторін обговорити перелік тих проблем, з якими вони (або одна зі сторін) планують звернутися в суд.

Виходячи із чинників, які впливають на ефективність конкретної процедури медіа-

ції, засобами щодо забезпечення ефективності медіації при вирішенні публічно-правових спорів, які можуть реалізовувати безпосередньо учасники процедури, є:

– постійне підвищення медіатором рівня своєї компетентності, зокрема, удосконалення знань у сфері публічно-правових відносин та управлінні конфліктами, використання новітніх методик та технік організації процесу медіації, дотримання принципу індивідуального підходу до вирішення конкретного публічно-правового спору;

– дотримання медіатором основних принципів медіації та етичних вимог до його професійної діяльності – незалежності, неупередженості, нейтральності, конфіденційності тощо;

– дотримання сторонами принципу добросовісності, який включає щирість їхніх намірів та готовності до мирного вирішення спору;

– підвищення правової культури усіх учасників спору, а саме розвиток власних комунікативних навичок задля побудови конструктивного діалогу.

Також варто розглянути засоби щодо забезпечення ефективності медіації, які повинні використовувати суб'єкти адміністративно-правового регулювання медіації з метою її належного функціонування як соціально-правового інституту.

Ми погоджуємося з думкою О. В. Лук'янової та Т. В. Худойкіної, які вказують, що медіація є специфічним інститутом, ефективність якого залежить від вирішення проблем щодо її законодавчого закріплення та реалізації таких правових приписів [14, с. 4]. Як зазначає В. В. Поліщук, досліджуючи досвід країн Співдружності Незалежних Держав, наявність лише закону про медіацію не може врегулювати та охопити весь процес медіації. Для цього доцільним є прийняття низки нормативно-правових актів, які будуть визначати порядок здачі іспитів для отримання статусу медіаторів, порядок організації процедури медіації, процес оформлення документів у процедурі медіації, спосіб ведення реєстру медіаторів у країні. Автор наводить приклад Азербайджанської Республіки, де на-

віть було розроблено дорожню карту медіації [15, с. 77].

До умов, за яких належно та ефективно функціонує медіація як соціально-правових інститут, А. В. Григор'єв відносить сформованість громадянського суспільства, що характеризується широким середнім класом, який є правосвідомим учасником суспільних відносин, носієм панівної ідеології та системи цінностей [16, с. 33]. Однак, ми не можемо погодитися з такою думкою. Хоча медіація, вочевидь, розвиватиметься більш динамічно в уже сформованому громадянському суспільстві з високим рівнем правової культури, вона також являє собою каталізатор становлення такого суспільства. До того ж, медіація як соціальна послуга є доступним соціально-правовим інститутом, тому її застосування не потребує обов'язкового врахування соціального класу.

Як слушно відзначає А. А. Торопова, ефективності становлення медіації як правового інституту та успішному поширенню медіативної практики перешкоджає відсутність механізмів допуску до професії медіатора, що може привести до дискредитації медіації як нового способу врегулювання суперечок у зв'язку з неякісним наданням медіативних послуг. Засобами, які покликані вдосконалити функціонування медіації, науковець визначає: нормативне закріплення вимог до медіатора у сфері освіти та щодо дотримання кодексу професійної етики; встановлення єдиного стандарту вимог до знань та вмінь професійного медіатора (за зразком Франції, Великобританії, Нідерландів, Молдови, США тощо); створення системи акредитації та сертифікації медіаторів; створення системи контролю якості надання медіативних послуг; встановлення вимоги обов'язкового членства медіатора в організації або об'єднанні медіаторів; формування реального механізму відповідальності медіатора [17, с. 39].

Доповнити вказаний перелік засобів можна також встановленням вимог до осіб, які прагнуть займатися діяльністю у сфері медіації щодо наявності юридичної та психологічної освіти та вікового цензу. Зарубіжною практикою є встановлення майно-

вого цензу медіатора з попередніми страховим внеском для забезпечення можливості відшкодування шкоди, заподіяної його діями. Приватний характер діяльності медіатора не передбачає повної відмови від публічного контролю за його діяльністю, що здійснюється судом. На думку О. В. Ісаєнкової, у випадку заподіяння шкоди діями медіатора, при нестачі страхового фонду майновий ценз дозволить суб'єктам, чий права були порушені, отримати реальне відшкодування [18, с. 77].

Безумовно, встановлення таких ефективних гарантій відшкодування шкоди сторонам спору у випадку заподіяння такої шкоди діями медіатора під час здійснення ним своєї професійної діяльності позитивно вплине на довіру до інституту медіації у суспільстві. Водночас, така вимога значно ускладнює доступ до професії медіатора, тому такий засіб щодо забезпечення ефективності медіації доцільно використовувати тільки тоді, коли сформовано професійну спільноту медіаторів, а сама процедура отримала значне поширення у суспільстві.

Ефективність медіації безпосередньо пов'язана із кількістю виконаних угод за результатами медіації. Так, Т. І. Шинкар констатує, що головним позитивним ефектом медіації є те, що після її завершення сторони чітко знають, що результат, до якого вони прийшли, був вироблений ними самостійно та безпосередньо. Тому угода, яку сторони укладають в результаті медіації, може розподілити права, обов'язки сторін, їх вигоду або які-небудь придбання абсолютно по-іншому, ніж вказало б рішення суду, ґрунтуючись на приписах права. Така угода, на думку авторки, повинна містити не вирішення спору по суті, через впровадження конкретних норм, як це роблять судді, а розподілити домовленості відповідно до побажань сторін спору, оскільки в цьому полягає головний сенс та мета будь-яких переговорів і процесів посередництва [19, с. 57]. Особливо гостро питання затвердження угоди за результатами медіації постає в контексті вивчення ефективності медіації у публічно-правових спорах з огляду на сувору визначеність правового статусу суб'єктів владних повноважень. Виходячи

із цього, одним із основних засобів щодо забезпечення ефективності медіації є розвиток належного механізму затвердження та виконання таких угод.

На думку І. Г. Ясиновського, для забезпечення успішного розвитку інституту медіації в Україні варто використати комплексний підхід щодо формування моделі медіації, який буде ґрунтуватиметься на поєднанні приватної і судової моделей медіації [20, с. 16].

О. Д. Сидельніков зазначає, що ефективність застосування медіації може бути забезпечена за встановлення обов'язковості звернення сторін процесу до медіації на стадії підготовчого провадження та декларування пріоритету державної політики на врегулювання публічно-правових спорів [21, с. 170].

Поряд із нормативним закріпленням сфери застосування медіації у публічно-правових спорах з огляду на необхідність відповідного судового контролю задля остаточної гарантії захисту прав сторін, Л. П. Богуцька пов'язує ефективність медіації із впровадженням присудової моделі її здійснення [22, с. 55].

Натомість С. О. Корінний основним засобом щодо забезпечення ефективності медіації у адміністративному процесі вважає встановлення процесуальних гарантій проведення процедури, серед яких: можливість письмової фіксації перебігу медіації за умови взаємної згоди сторін; встановлення права суду перед призначенням медіації в справі, перевірити на предмет можливості зловживання правами шляхом зобов'язання сторін спору надати відомості про вчинені ними дії, спрямовані на врегулювання спору й досягнення примирення, та надати відповідні докази цього; надання суду права покласти всі судові витрати на сторону, яка необґрунтовано ухиляється від участі в медіації; надання суду права за своєю ініціативою за достатніх підстав відкласти розгляд і вирішення клопотання сторін спору щодо ініціювання процедури медіації з метою діагностики потенційної медіабельності спору, і якщо суддя вважає, що проведення примирної процедури є недоцільним, то надати право відмо-

вити в задоволенні такого клопотання [8, с. 12].

Узагальнюючи різні підходи науковців щодо ефективності медіації при вирішенні публічно-правових спорів, можна виокремити наступні засоби щодо забезпечення її ефективності як соціально-правового інституту:

– створення адміністративно-правового регулювання медіації;

– встановлення вимог та єдиного стандарту щодо компетентності медіатора;

– забезпечення державного контролю за якістю надання послуг медіації та виконанням угоди за результатами медіації;

– нормативне закріплення процесуальних гарантій належної адміністративної процедури застосування медіації при вирішенні публічно-правових спорів.

Висновки

В Україні триває становлення інституту медіації як альтернативного вирішення спорів. Висока ефективність медіації для врегулювання усіх категорій спорів є головною причиною її популярності та активного поширення у суспільстві. Водночас, в силу відсутності правового регулювання медіації в Україні, такий новий альтернативний спосіб розв'язання конфліктів не повністю реалізує свій потенціал. Забезпечення ефективності застосування медіації при вирішенні публічно-правових спорів можливо здійснювати на двох рівнях: дотримання учасниками конкретної процедури медіації основних засад медіаційного процесу, зумовлених його природою; діяльність суб'єктів адміністративно-правового регулювання медіації, що виражається у використанні певних засобів, спрямованих на забезпечення її нормального розвитку як соціально-правового інституту. Головним засобом щодо забезпечення ефективності застосування медіації у визначеній сфері суспільних відносин є належне законодавче оформлення інституту медіації, яке буде виключати усі можливі ризики, пов'язані із її здійсненням. Вжиття усіх заходів стосовно забезпечення ефективності медіації матиме позитивний вплив на становлення громадянського суспільства,

підвищуючи правосвідомість та самовідповідальність учасників суспільних відносин.

Література

1. Бородін Є. Є. Механізм медіації в системі публічного управління. *Держава та регіони. Серія: Державне управління*. 2019. № 2. С. 39-43.

2. Волковицька Н. Медіація: альтернативний чи ефективний спосіб вирішення спорів? *Юридична Газета*. 2018. № 4-5. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshe/mediaciya-alternativniy-chi-efektivniy-sposib-virishennya-sporiv.html> (дата звернення: 15.11.2019).

3. Приходько В. Ю. Медіація як альтернативний метод вирішення конфліктів та її перспективи в Україні. *Молодий вчений*. 2018. № 4 (2). С. 743-746.

4. Бабанін С. В. Питання законодавчого врегулювання медіації в Україні. *Науковий вісник Міжнародного гуманітарного університету. Серія: Юриспруденція*. 2019. № 38. С. 4-6.

5. Мазаракі Н. Медіація в Україні: проблеми теорії та практики. *Зовнішня торгівля: економіка, фінанси, право*. 2016. № 1. С. 92-100.

6. Бондарчук Н., Бугайчук А. Проблеми правового регулювання медіації в Україні. *Підприємництво, господарство і право*. 2018. № 10. С. 209-213.

7. Боженко Н. В. Адміністративно-правове забезпечення медіації як способу вирішення адміністративних спорів: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07 Запоріжжя, 2018. 18 с.

8. Корінний С. О. Впровадження медіації в адміністративний процес України: автореф. дис. ... канд. юрид. наук: 12.00.07. Ужгород, 2019. 22 с.

9. Любченко Я. П. Альтернативні способи вирішення правових спорів: теоретико-правовий аспект: дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.01. Харків, 2018. 249 с.

10. Елисеев Д.Б. Роль медиации в разрешении правовых конфликтов: теоретико-правовой анализ: автореферат дис. ... канд. юр. наук: 12.00.01. Москва, 2012. 30 с.

11. Станкевич Г. В., Соловьев А. М. Проблемы эффективности медиации

при разрешении споров: субъективные и объективные составляющие. *НОМОТНЕТІКА: Філософія. Соціологія. Право*. 2018. Т. 43. № 2. С. 319-324.

12. Балух В. С. До питання можливості впровадження в Україні медіації при вирішенні податкових спорів. *Право та державне управління*. 2013. № 3. С. 31-35.

13. Шамликашвили Ц.А. Медиация — современный метод внесудебного разрешения споров. Москва: Издательство ООО «Межрегиональный центр управленческого и политического консультирования», 2017. 77 с.

14. Лукьянова Е. В., Худойкина Т. В. Проблемы реализации медиации в России. *Огарёв-Online*. 2014. № 2 (16). URL: file:///C:/Users/User/Downloads/problems-realizatsii-mediatsii-v-rossii.pdf (дата звернення: 15.11.2019).

15. Поліщук В. В. Досвід країн Співдружності Незалежних Держав у питаннях правового регулювання медіації в господарських спорах. *Правничий вісник Університету «КРОК»*. 2018. № 32. С. 71-79.

16. Григорьев А. Н. Эффективность медиации. *Перспективы становления и развития медиации в регионах*: Сб. материалов I Всероссийской научно-практической конференции с международным участием (4 декабря 2015 г.). Саратов: Издательский центр «Наука», 2016. С. 31-34.

17. Торопова А.А. Проблемы применения законодательства о медиации при организации и проведении процедуры медиации. *World science: problems and innovations*: Сб. статей XXI Международной научно-практической конференции (30 мая, 2018 г). Пенза: «Наука и Просвещение», 2018. С. 29-41.

18. Исаенкова О. В. Развитие медиации в Российской Федерации: проблемы и перспективы. *Вопросы российского и международного права*. 2013. № 3. С. 69-90.

19. Шинкар Т. І. Зарубіжний досвід правового забезпечення медіації та можливість його використання в Україні. *Наше право*. 2016. № 2. С. 54-58.

20. Ясиновський І. Імплементация процедуры медиации в украинское законодательство:

теоретико-правовий аналіз : автореф. дис ... канд. юрид. наук. 12.00.01. Київ, 2016. 22 с.

21. Сидельников О. Д. Институт примирения сторон в административном судочинстве : дис. ... канд. юрид. наук : 12.00.07. Харьков, 2017. 201 с.

22. Богуцька Л. П. Застосування медіації як альтернативного способу вирішення публічно-правових спорів. *Бюлетень Міністерства юстиції України*. 2016. № 9 (179). С. 52-56.

References:

1. Borodin Ye. Ye. Mekhanizm mediatsii v systemi publichnoho upravlinnia. *Derzhava ta rehiony. Seriia: Derzhavne upravlinnia*. 2019. No. 2. S. 39-43.

2. Volkovytska N. Mediatsiia: alternatyvnyi chy efektyvnyi sposib vyrishennia sporiv? *Yurydychna Hazeta*. 2018. No. 4-5. URL: <https://yur-gazeta.com/publications/practice/inshemediaciya-alternativniy-chi-efektivniy-sposib-virishennya-sporiv.html> (data zvernennia: 15.11.2019).

3. Prykhodko V. Yu. Mediatsiia yak alternatyvnyi metod vyrishennia konfliktiv ta yii perspektyvy v Ukrainy. *Molodyi vchenyi*. 2018. No. 4 (2). S. 743-746.

4. Babanin S. V. Pytannia zakonodavchoho vrehuliuvannia mediatsii v Ukrainy. *Naukovyi visnyk Mizhnarodnoho humanitarnoho universytetu. Seriia: Yurysprudentsiia*. 2019. No. 38. S. 4-6.

5. Mazaraki N. Mediatsiia v Ukraini: problemy teorii ta praktyky. *Zovnishnia torhivlia: ekonomika, finansy, pravo*. 2016. No. 1. S. 92-100.

6. Bondarchuk N., Buhaichuk A. Problemy pravovoho rehuliuvannia mediatsii v Ukraini. *Pidpriumnytstvo, hospodarstvo i pravo*. 2018. No. 10. S. 209-213.

7. Bozhenko N. V. Administratyvno-pravove zabezpechennia mediatsii yak sposobu vyrishennia administratyvnykh sporiv: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Zaporizhzhia, 2018. 18 s.

8. Korinnyi S. O. Vprovadzhennia mediatsii v administratyvnyi protses Ukrainy: avtoref. dys. ... kand. yuryd. nauk: 12.00.07. Uzhhorod, 2019. 22 s.

9. Liubchenko Ya. P. Alternatyvni sposoby vyrishennia pravovykh sporiv: teoretyko-

pravovyi aspekt: dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.01. Kharkiv, 2018. 249 s.

10. Eliseev D.B. Rol mediatcii v razreshenii pravovykh konfliktov: teoretiko-pravovoi analiz: avtoreferat dis. ... kand. iur. nauk: 12.00.01. Moskva, 2012. 30 s.

11. Stankevich G. V., Solovev A. M. Problemy effektivnosti mediatcii pri razreshenii sporov: subektivnye i obektivnye sostavliaiushchie. *NOMOTHETIKA: Filosofiia. Sotciologiia. Pravo*. 2018. Vol. 43. No. 2. S. 319-324.

12. Balukh V. S. Do pytannia mozhlyvosti vprovadzhennia v Ukraini mediatsii pry vyrishenni podatkovykh sporiv. *Pravo ta derzhavne upravlinnia*. 2013. No. 3. S. 31-35.

13. Shamlikashvili Tc.A. Mediatciiia — sovremennyi metod vnesudebnogo razresheniia sporov. Moskva: Izdatelstvo OOO «Mezhregionalnyi tcentr upravlencheskogo i politicheskogo konsultirovaniia», 2017. 77 s.

14. Lukianova E. V., Khudoikina T. V. Problemy realizatsii mediatcii v Rossii. *Ogarev-Online*. 2014. No 2 (16). URL: file:///C:/Users/User/Downloads/problemy-realizatsii-mediatcii-v-rossii.pdf (data zvernennia: 15.11.2019).

15. Polishchuk V. V. Dosvid krain Spivdruzhnosti Nezaleznykh Derzhav u pytanniakh pravovoho rehuliuвання mediatsii v hospodarskykh sporakh. *Pravnychi visnyk Universytetu «KROK»*. 2018. No. 32. S. 71-79.

16. Grigorev A. N. Effektivnost mediatcii. Perspektivy stanovleniia i razvitiia mediatcii v regionakh: Sb. materialov I Vserossiiskoi nauchno-prakticheskoi konferentsii s mezhdunarodnym uchastiem (4 dekabria 2015 g.). Saratov: Izdatelskii tcentr «Nauka», 2016. S. 31-34.

17. Toropova A.A. Problemy primeneniia zakonodatelstva o mediatcii pri organizatsii i provedenii protsedury mediatcii. World science: problems and innovations: Sb. statei XXI Mezhdunarodnoi nauchno-prakticheskoi konferentsii (30 maia, 2018 g.). Penza: «Nauka i Prosveshchenie», 2018. S. 29-41.

18. Isaenkova O. V. Razvitie mediatcii v Rossiiskoi Federatsii: problemy i perspektivy. *Voprosy rossiiskogo i mezhdunarodnogo prava*. 2013. No 3. S. 69-90.

19. Shynkar T. I. Zarubizhnyi dosvid pravovoho zabezpechennia mediatsii ta mozhlyvist yoho vykorystannia v Ukraini. *Nashe pravo*. 2016. No. 2. S. 54-58.

20. Yasynovskiy I. Implementatsiia protsedury mediatsii v ukrainske zakonodavstvo: teoretyko-pravovyi analiz : avtoref. dys ... kand. yuryd. nauk. 12.00.01. Kyiv, 2016. 22 s.

21. Sydielnikov O.D. Instytut prymyrennia storin v administratyvnomu sudochynstvi : dys. ... kand. yuryd. nauk : 12.00.07. Kharkiv, 2017. 201 s.

22. Bohutska L. P. Zastosuvannia mediatsii yak alternatyvnoho sposobu vyrishennia publichno-pravovykh sporiv. *Biuletен Ministerstva yustytysii Ukrainy*. 2016. No. 9(179). S. 52-56.

Токарєва Ксеніа,

*Candidate of Science of Law, doctoral student
National Aviation University*

**ENSURING THE EFFECTIVENESS OF
MEDIATION IN RESOLVING PUBLIC
DISPUTES**

The article highlights the main aspects of ensuring the effectiveness of mediation in the field of public relations. Domestic scientific views on the essence of mediation are analyzed. It is emphasized that there is no single stable concept of mediation, given the informality and flexibility of the mediation procedure. Obstacles have been identified that prevent Ukrainian society from becoming fully aware of the effectiveness of mediation and using alternative dispute resolution.

The author points out that some steps are already being taken in Ukraine to effectively develop mediation in public law disputes (legislative activity to create a law on mediation, introduce a dispute settlement institution with the participation of a judge, organize pilot projects on mediation in administrative courts, etc.). It is emphasized that the subjects of such measures are mainly the state and initiative groups of mediators, who constantly cooperate with foreign organizations of mediators and use foreign experience to implement this institution in the domestic legal system.

It is proposed to consider the possibility of ensuring the effectiveness of mediation in resolving public law disputes at two levels: compliance

with the specific mediation procedure of the basic principles of the mediation process due to its nature, and the activities of subjects of administrative and legal regulation of mediation to ensure its normal development as a social and legal institution.

The author singles out the main means of ensuring the effectiveness of mediation in resolving public law disputes, including: constant improvement of the mediator's level of competence and adherence to the basic principles of mediation and ethics, compliance with the principle of integrity, improving the legal culture of all participants. regulation of mediation, normative consolidation of procedural guarantees of proper administrative procedure for the use of mediation in resolving public law disputes and others. It is concluded that taking all measures to ensure the effectiveness of mediation will contribute to the formation of civil society, increasing legal awareness and self-responsibility of participants in public relations.

Key words: *mediation, alternative dispute resolution, public law dispute, efficiency, administrative and legal support, administrative and legal regulation.*

АНОТАЦІЯ

У статті висвітлюються основні аспекти забезпечення ефективності застосування медіації у сфері публічно-правових відносин. Вказано, що наразі в Україні вже реалізуються деякі кроки щодо ефективного розвитку медіації у публічно-правових спорах. Окреслено, що суб'єктами здійснення таких заходів виступають переважно держава та ініціативні групи медіаторів. Запропоновано розглянути можливість забезпечення ефективності застосування медіації при вирішенні публічно-правових спорів на двох рівнях: дотримання учасниками конкретної процедури медіації основних засад медіаційного процесу, зумовлених його природою, та діяльність суб'єктів адміністративно-правового регулювання медіації, що виражається у використанні певних засобів, спрямованих на забезпечення її нормального розвитку як соціально-правового інституту. Виокремлено основні засоби щодо забезпечення ефективності медіації при вирішенні публічно-правових спорів.

Ключові слова: медіація, альтернативне вирішення спорів, публічно-правовий спір, ефективність, адміністративно-правове забезпечення, адміністративно-правове регулювання.